

DIAGNÒSTIC: LA MALVA ÈS SORDA. I ARA QUÈ FEM?

GUIA PER A LES FAMÍLIES

Autora i coordinadora:

Marian González Sánchez

Mare de 2 nens, un dels quals és sord i mestra d'educació especial.

Autor col·laborador:

Martín Mario Galdín Ferreyra

Metge i pare d'una nena sorda.

Assessorament:

Esperanza Morales López

Lingüista especialista en llengües de signes, Universitat de La Corunya.

Jordina Sánchez Amat

Antropòloga, Centre d'Estudis LSC-Universitat Pompeu Fabra Actua de la llengua de signes catalana.

Maria Josep Jarque

Lingüista especialista en llengües de signes, Universitat de Barcelona.

Noelia Hernández

Mare sorda de dos nens sords i professora d'LSC (llengua de signes catalana) i d'LSE (llengua de signes espanyola).

Il·lustració, disseny i maquetació:

Berta Frigola Solé

Dissenyadora sorda.

2018

Volem Signar i Escoltar

DIAGNÒSTIC: LA MALVA ÉS SORDA. I ARA QUÈ FEM?

Guia per a les famílies

QUÈ OFEREIX AQUESTA GUIA?

Aquesta guia vol oferir a les famílies una visió positiva sobre la sordesa dels seus fills i filles i servir com a full de ruta, i indicar els recursos necessaris per tal d'aconseguir una comunicació plena en l'àmbit familiar així com en tots els àmbits de la vida.

L'objectiu principal és animar les famílies a tenir unes grans expectatives de futur i mostrar els aspectes mèdics, educatius, socials i psicolingüístics dels nens i nenes sords.

Pretén també donar a conèixer el ventall de possibilitats de futur a través de models que són referents de la comunitat sorda com també d'altres famílies que ja es troben en aquesta aventura amb els seus fills sords.

Aquesta guia sorgeix dels dubtes no resolts que tenen moltes famílies amb fills sords que, sovint, s'han trobat amb manca d'informació i no prou acompanyades en aquest procés vital que, en la majoria de casos, els ve toltalment de nou, han tingut por, han estat amoïnats i han sentit incomprensió i impotència.

Per això, aquesta guia intenta donar respostes a aquests dubtes i inquietuds que apareixen en un primer moment i al llarg del procés d'adquisició d'una bona competència lingüística. **Partim de la idea que la comunicació és la base de tot aprenentatge i del bon desenvolupament lingüístic i cognitiu de tot nen i nena.**

QUÈ LI PASSA A LA MALVA? BUSCANT EL DIAGNÒSTIC

Després de nou mesos plens d'il·lusions i d'impaciència, d'un embaràs més o menys ben portat i feliç, ha arribat el dia en què som tres. Ja ha arribat al món la nostra Malva, una nena preciosa de quasi 3 kg, i amb uns ullassos negres que li il·luminen la cara. I no obstant, no estem del tot feliços. Ens preocupa i estem amb certa por pels resultats del cribatge auditiu que li han fet a l'hospital, que marca el protocol. Podria ser que la Malva fos sorda.

De cop, un munt de preguntes ens passen pel cap. Sentirà la música? Com li explicarem a què ens agradava jugar de petits? Com li podrem explicar contes? I si no ens sent quan li parlem? De què treballarà quan sigui gran? Podrà tenir carnet de conduir? Tindrà parella, podrà tenir fills? Podrà anar a la universitat?

Tantes preguntes sense resposta i sense saber-ne el perquè. No entenem què va poder passar en l'embaràs, ni per què ens ha passat a nosaltres. El món se'ns cau a sobre i les expectatives de futur que ens fèiem es dilueixen.

A l'hospital ens diuen que repetiran la prova de cribatge auditiu. Si surt alterada ens derivaran a la Unitat d'Hipoacúsia Infantil (URHI) de l'hospital. No sabem si ens tranquil·litza o si és la premonició d'un malson per al qual creiem que no estem preparats.

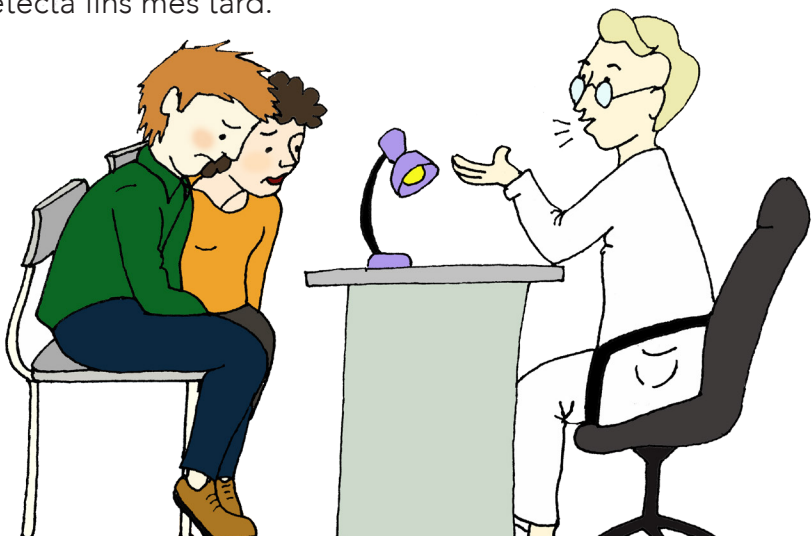

Efectivament, com ens ho temíem, després de picar de mans i de cops de porta prop de la nena, la nena no respon. Ens confirmen que és sorda i ens diuen que la detecció precoç és fonamental per actuar ràpidament i no perjudicar el desenvolupament de la criatura en cap àrea. Crec que m'agafa alguna cosa. Sento una forta pressió al pit i l'Albert s'ha quedat més blanc que les parets de l'hospital. No tenim ni idea del que hem de fer.

El metge, l'otorrinolaringòleg de la unitat, ens explica que normalment el que passa és una detecció tardana, bé perquè la pèrdua d'oïda es produeix més tard, bé perquè no es detecta fins més tard.

En aquestes situacions, la família, el centre escolar i el pediatre són imprescindibles per derivar la criatura a l'otorrinolaringòleg davant de qualsevol sospita.

Ara sí que comença un procés sense retorn, que ens aterra. Cal fer un diagnòstic el més precís possible i és el metge otorrinolaringòleg qui l'ha de fer. Ell i el seu equip faran, alhora, un diagnòstic auditiu i també un altre d'etiòlogic.

COM ES FA EL DIAGNÒSTIC?

El diagnòstic auditiu es fa a partir de:

- Una entrevista completa amb la família.
- Una exploració completa de l'oïda, nas i coll, de l'infant.
- Diverses proves auditives objectives sense necessitat que l'infant hi col·labori. Tot i així, en algunes proves cal que l'infant estigui completament quiet i potser cal una anestèsia o sedació.
  - Potencials Evocats Auditius del Tronc Cerebral (PEATC)
  - Potencials Evocats Auditius d'Estat Estable (PEAee)
  - Otoemissions Acústiques Transitòries (OEAt)
  - Productes de Distorsió acústica (PD)
  - Electrocoqueleografia (EcoG)
  - Timpanometria
- Algunes proves auditives subjectives per a l'observació de les reaccions o de les respostes auditives de l'infant. Les fan tècnics experts en audiologia infantil i la tècnica amb què es realitza aquesta prova s'adapta segons l'edat i el grau de col·laboració del nen:
  - Audiometria

El diagnòstic etiològic té com a objectiu:

Identificar les causes de la sordesa. Per a això, potser cal fer altres proves, que no són doloroses per a l'infant:

- Tomografia Axial Computada de les oïdes (TAC)
- Ressonància Nuclear Magnètica, cerebral i de les oïdes (RNM)
- Anàlisi de sang i d'orina
- Avaluació oftalmològica
- Estudi molecular de l'ADN de sordesa
- Electrocardiograma
- Avaluació del genetista clínic.

En moltíssimes ocasions no és possible identificar la causa de la sordesa.

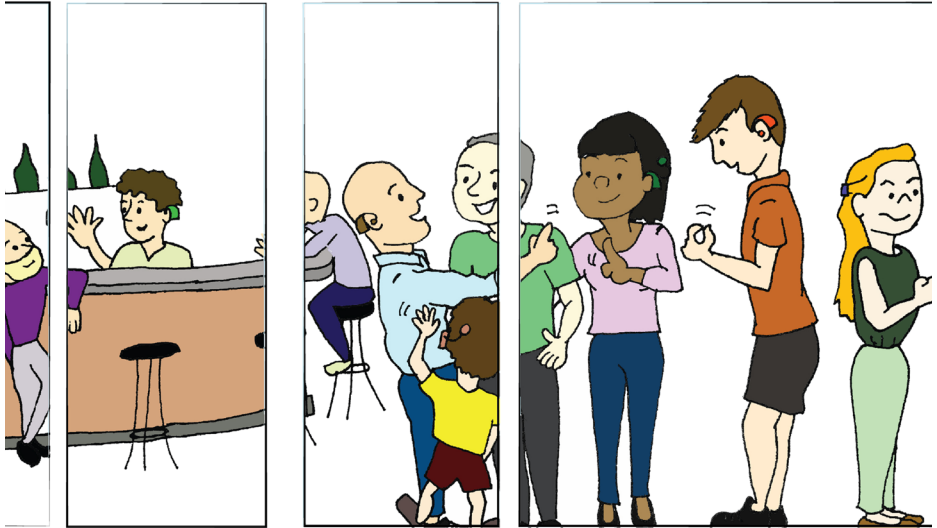

I ARA QUÈ? AMB QUI CONTACTEM?

Per continuar l'agenda de la Malva, la nostra bebè de tan sols tres mesos, ens deriven al CREDA (Centre de Recursos Educatius per a Discapacitats Auditius i Alumnes amb Trastorns Greus del Llenguatge) més proper de casa nostra i ens posen en contacte amb FESOCA (Federació de Persones Sordes de Catalunya).

Els professionals del CREDA fan més valoracions, complementàries, sobre aspectes de tipus psicolingüístic i educatiu de la nostra nena. FESOCA, i l'associació que n'és membre, més a prop del nostre domicili, ens permeten tenir un primer contacte amb la cultura i la llengua de signes catalana, una llengua completa, totalment accessible i natural per a les persones sordes.

ASSOCIACIÓ DE PERSONES SORDES

COM SÓN LES PERSONES SORDES?

“Hi hem d’anar”, li dic a l’Albert. “Hem de conèixer persones sordes adultes i veure com se’n surten”. Així que, com que no hi perdiem res, i ell també ho ha tingut clar, ens hem arribat a una de les associacions de persones sordes de Barcelona. No cal enganyar-se, ens quedem molt sorpresos. De sobte, veiem un munt de mans que anaven amunt i avall, que acompanyaven amb rialles i expressions facials, que fins i tot ens han semblat exagerades.

Hi havia silenci i, no obstant això, semblava que hi havia converses en paral·lel, de grups de persones que es posaven fent un cercle.

Ens ha semblat tot molt misteriós. La intèrpret de llengua de signes de l’associació ens ha rebut molt amablement i ha disculpat la presidenta perquè arribava uns 5 minuts tard, ja que no trobava aparcament per al cotxe. En començar la reunió, l’Albert no ho ha pogut evitar i li ha demanat a la Carme, la presidenta, si conduïa i, amb un somriure, ella li ha contestat que sí, és clar que sí. Ens ha explicat que és treballadora social i que treballa a Barcelona. Hem hagut de fer una cara com un poema, sorpresos de saber que una persona sorda també era capaç d’anar a la universitat.

Durant la visita, la Carme ens explica la diversitat de les persones sordes i els objectius de l'associació. Ho feia "en llengua de signes" mentre la intèrpret ens anava interpretant en llengua oral tot el que ens deia. Entre moltes altres coses, ens ha explicat que **hi ha una gran diversitat de llengües de signes al món i com són d'importants per a les persones sordes, perquè possibiliten una accessibilitat completa a la comunicació i a la informació. Les llengües de signes són llengües riques i completes, amb la seva morfologia i la seva sintaxi.**

Les seves explicacions ens han recordat molt les classes de llengua a l'escola. L'Albert i jo hem sortit respirant ben a fons com no ho havíem fet des que va nèixer la Malva.

Estem més tranquils. Demà tenim visita i ens explicaran les actuacions mèdiques per ajudar la Malva.

ACTUACIONS MÈDIQUES DESPRÉS DEL DIAGNÒSTIC

El metge otorrinolaringòleg indica les passes a seguir a partir del diagnòstic i de les valoracions complementàries. Segons la causa i el tipus de sordesa, les diferents actuacions poden ser de caràcter:

- Mèdic

Si el bebè té, per exemple, una otitis mitjana aguda o una otitis seromucosa, pot ser necessari un tractament farmacològic.

- Protèsic: prescriure l'adaptació d'audiòfons o de vibradors ossis.
- Mèdico-quirúrgic.

En alguns casos també es pot fer una operació per tractar algunes otitis, o per col·locar una altra mena d'aparells: Implant osteo-integrat, implant d'oïda mitjana, implant coclear, implant de tronc cerebral, drenatge transtimpànic.

ENS COSTA COMUNICAR-NOS: QUÈ MÉS HI PODEM FER?

Han passat uns mesos i veiem poca resposta auditiva en la Malva, tot i que porta audiòfons. No es gira quan la cridem pel seu nom i només respon a estímuls sonors com el d'una sirena. La veritat, se'ns fa difícil. Mirem de parlar-li sempre que ens vegi la cara i fent alguns gestos que veiem que relaciona ràpidament i que ens ajuden a comunicar. Això és tot però no n'hi ha prou.

Des de fa unes setmanes que hem vist, tots dos, que la nostra filla plora molt i no acabem d'entendre el perquè. Ens adonem que hi ha una part important de la comunicació que ens estem perdent. De vegades, no sé com dir-li que no passa res, que de nit sempre seré al seu costat i que no ha de tenir por. Però com li ho puc dir? No tinc manera d'arribar a la meua filla, tot i tenir-la a un centímetre de mi. Em desespero i de vegades ploro.

Continuem estant amoïnats i avui, finalment el metge otorrinolaringòleg ens parlarà d'altres ajudes protèsiques i de la llengua de signes. Ara mateix, està clar que el desenvolupament de la llengua oral de la Malva està en una situació compromesa. L'equip mèdic ens ho acaba de confirmar.

També ens ha informat de resultats d'estudis recents que indiquen que el fet d'**aprendre una llengua de signes no entorpeix en cap cas el funcionament de l'implant coclear ni el desenvolupament de la llengua oral, sinó tot el contrari. Estimula el desenvolupament de la competència lingüística i comunicativa perquè en serà la base del desenvolupament cognitiu i, per tant, afavoreix l'aprenentatge de les altres llengües.** L'Albert i jo ens hem mirat contents, sembla que comencem a veure-hi llum, en aquest camí.

I L'IMPLANT COCLEAR?

A la mateixa URHI de l'hospital fan el protocol d'estudi de possible candidat a implant coclear i serà una intervenció interdisciplinar. Una vegada conclòs, ens informaran i serem nosaltres, els pares, qui decidirem si implantem o no la Malva.

Ens fa una mica de por. Els canvis sembla que són en positiu. Molt probablement començarà a sentir-hi i a discriminar sons i, amb la llengua de signes i una bona estimulació auditiva, tot plegat pot ajudar molt la Malva en l'adquisició del llenguatge i, per tant, a tenir un futur.

Portem força nits d'anar-ho rumiant amb el coixí, i un cop ens han confirmat que la nostra menuda és candidata a un implant, ens hem dedidit a tirar endavant. Com diu el Martí, un bon amic nostre i pare també d'una nena sorda, no t'has de fer mai enrere, ni tan sols per agafar impuls.

Després de pensar-hi molt, hem decidit que la implantarem i també que volem que aprengui llengua de signes catalana. Ens acabem d'apuntar a un curs prop de casa.

D'aquí uns dies, el metge otorrinolaringòleg i el seu equip començaran el que en diuen la psicoprofilaxi. Es tracta d'activitats formatives per a nosaltres, i lúdiques per a la Malva. Ens informaran sobre com serà l'operació i el procés posterior de la implantació.

També ens han explicat que en el seguiment dels nens sords, el CREDA i FESOCA hi intervenen en moltes ocasions.

I SI CONTACTEM AMB ALTRES FAMÍLIES AMB FILLS SORDS?

Entre la molta informació que ens ha arribat, hem trobat l'**Associació Volem signar i escoltar**. Té com a objectiu principal aconseguir la igualtat d'oportunitats per als nens i nenes sords. Hem al·lucinat de veure que no paren d'organitzar jornades i trobades de famílies com nosaltres.

També hem conegut **APANSCE (Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya)**. Organitzen moltes activitats. Una d'elles, l'*Esplai Rialles*, per a nens i nenes sords els dissabtes al matí... i els monitors són sords! Seguim al·lucinant. Ja ens veiem portant la Malva en aquest esplai.

Estem contents perquè avui ens hem trobat amb altres pares i mares en circumstàncies similars. Ens hi trobem molt bé i còmodes explicant les situacions que vivim en el dia a dia. La veritat és que és molt fàcil conversar amb altres famílies, perquè ens sentim molt identificats els uns amb els altres i ens recolzem.

Ens han presentat la Lola, la Marta i el seu fill Roc. Són una família sorda signant i entre ells no hi ha cap mena de barrera de comunicació. El Roc ja té 3 anys i en el seu moment van decidir no implantar-lo, que faria servir audiòfons. També ens han explicat que han sol·licitat ensenyament bilingüe per a ell. En l'ensenyament bilingüe, les mestres i els nens i nenes fan servir tant la llengua de signes com la llengua oral i escrita, per aprendre i comunicar-se a l'escola.

També hem fet un cafè amb l'Anna i el Jordi. La seva filla Maria, de 9 anys, també és sorda profunda i fa servir uns audiòfons digitals. Ens han dit que, casualitats de la vida, coneixien persones sordes i que van decidir aprendre llengua de signes de seguida, per estimular-la el màxim amb llengua de signes. Per això també buscaven persones sordes adultes i entorns signants. Estan molt contents de la decisió presa. La Maria també estudia en una escola amb projecte bilingüe. Els nens i nenes s'hi comuniquen en llengua de signes catalana i també en català parlat i escrit. És una nena de 9 anys amb amics sords i oïents, que fa judo i fa patinatge.

Quantes coses que estem aprenent ! Tenim una molt bona amiga, la Sílvia, que sempre diu que gràcies a la sordesa de la Malva descobrirem un món nou, i té tota la raó. Quan no en saps res, de les persones sordes, i et diuen que la teva filla serà sorda només penses que serà diferent, que necessitarà recursos i això et fa por.

Però quan vas veient que la comunicació és possible i coneixes altres nens i altres famílies, aleshores tens ganes de continuar aprenent tot el que calgui. T'obsessiones perquè et pugui explicar de què vol l'entrepà, saber quina roba es vol posar avui, quin color li agrada més, què li fa mal...i poder-li explicar que aviat serà Nadal i que vindran "els Reis Mags", que serà el seu aniversari i que farem una festassa...Tenim tantes coses a dir-nos !

Mirarem d'arribar a tot organitzant-nos molt bé i, sobretot, treballant en equip amb els professionals que atenen la Malva. Ara mateix, tenim una pila de papers i un munt de llocs on anar i visites per fer, que no ens ho podem acabar. Tenim clar, però, que hem d'escoltar els professionals i les persones sordes adultes. Al cap i a la fi, la nostra filla s'hi assembla molt.

I DESPRÉS QUÈ?

Els diversos professionals (oto-rinolaringòlegs, audioprotesistes, educadors, logopedes, pediatres, ...) en faran un seguiment coordinat amb sessions periòdiques i de treball conjunt. Compartiran l'evolució de la competència lingüística i comunicativa de la Malva, i també d'altres àrees del seu desenvolupament.

Segons com evolucioni, aniran introduint nous suports i recursos o intensificaran els ja previstos per tal de donar resposta a les seves necessitats, tenint sempre en compte el seu desenvolupament global.

Per fi! Ja està! La Malva ha sortit de l'hospital amb el seu implant. La cirurgia ha anat bé, sense cap complicació. Ara toca esperar a fer les cures i fer el seguiment.

Mentrestant, anem aprenent la llengua de signes. Sabem una mica de vocabulari de la família, els biberons, les nines preferides de la Malva ... i junts aprenem maneres de comunicar-nos i d'entendre el món de manera visual.

Ens han donat una guia molt completa amb un full de ruta i amb les funcions i direccions dels CREDA, de FESOCA, i de les associacions de persones sordes i de famílies de nens i nenes sords de Catalunya.

Però encara hi ha una cosa que ens amoïna força. Aviat començara treballar i cal trobar una escola infantil adequada per a la Malva. Necessita mestres que coneguin prou la llengua de signes i també les característiques i necessitats dels nens sords.

I després haurà d'anar a l'escola, i no en tenim ni idea. Sort que les diferents associacions i famílies amb fills sords ens ajudaran, i que el nostre CREDA de referència ens recolzarà amb recursos educatius. **Es veu que hi ha la Llei 17/2010 de la Llengua de Signes Catalana, que ens empara i el Departament d'Ensenyament treballa amb l'objectiu d'oferir tots els recursos que els infants necessiten en el procés educatiu.**

COM INTERVÉ EL CREDA?

L'equip de professionals del CREDA, en el seguiment dels infants sords, realitza periòdicament:

- Valoracions audiològiques per verificar el tipus de sordesa, i el rendiment tonal i verbal de les pròtesis auditives.
- Seguiment del desenvolupament de la competència comunicativa i lingüística.
- Atenció logopèdica des del moment de la detecció.
- Valoracions complementàries d'altres aspectes del desenvolupament de l'infant.
- Informació i assessorament a la família i als professionals del centre educatiu.

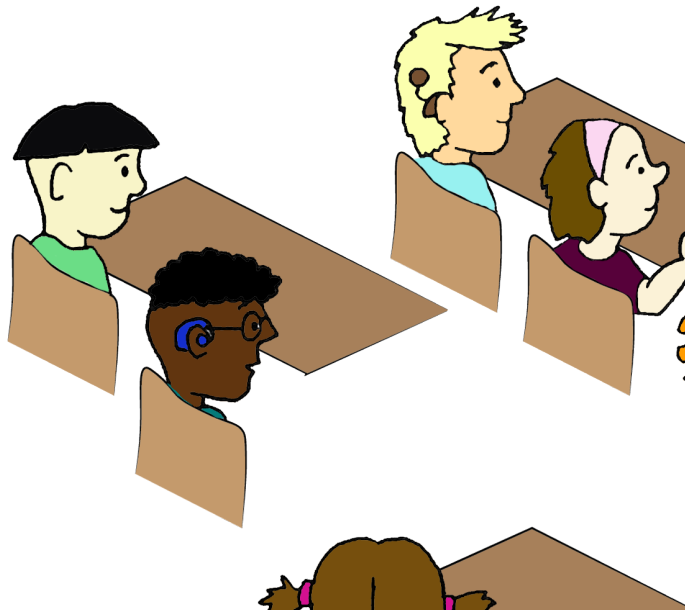
COM INVERVENEN LES ENTITATS DE PERSONES SORDES?

FESOCA i les altres entitats de persones sordes, i de famílies de nens sords, col·laboren amb les famílies i els professionals en:

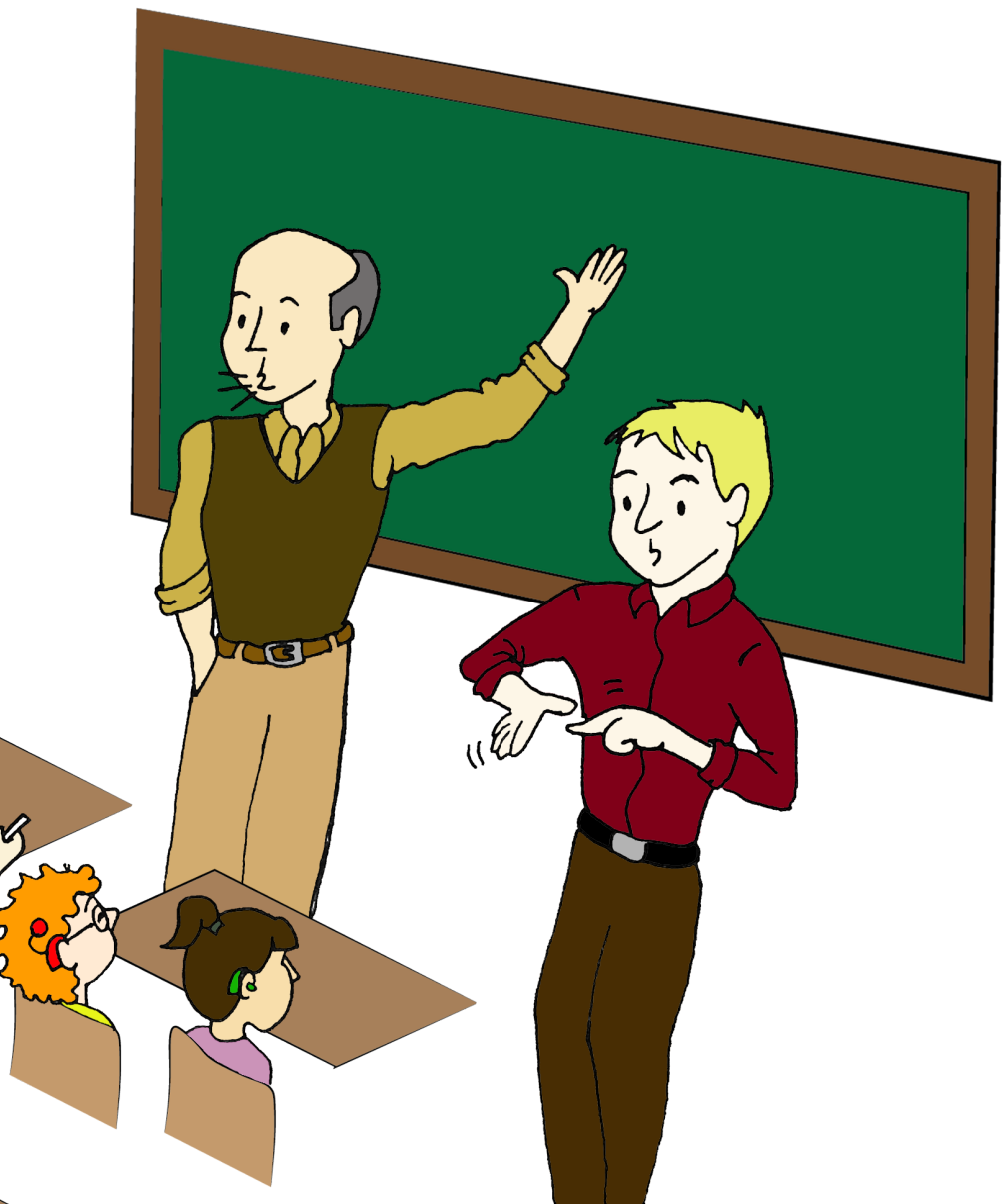
- Oferir informació a les famílies sobre la sordesa, les persones sordes i sobre cursos de llengua de signes catalana.
- Oferir materials visuals del vocabulari comú en edat primària.
- Presentar i posar en contacte les famílies amb persones sordes adultes com a referents i assessors sords.
- Promoure el contacte i les activitats amb les associacions de persones sordes.

La veritat és que ens començem a imaginar una vida plena de possibilitats per a la nostra nena.

I JA HAN PASSAT SIS ANYS...

L'Albert i jo, ara que han passat sis anys, riem de pensar en tot el que vam arribar a patir al començament. Jo, de vegades somio que la Malva serà doctora, arquitecta o mestra, però l'important és que arribi a ser el que ella vulgui i que sigui una gran persona. Estem molt orgullosos de la nostra filla que, ara amb 7 anys fets, contesta quan la cridem i ens explica les mil coses que fa a l'escola, en llengua de signes catalana, en català i en castellà.

En realitat la Malva somia a ser ballarina i futbolista. Li encanta fer dibuixos de qualsevol cosa, fa sumes i restes amb números monstruosos (és així com ella anomena els números de més de 3 xifres) i ens explica les batalles que té amb les seves companyes de l'escola.

Qui ens ho havia de dir quan vam sortir de l'hospital amb un diagnòstic de persona sorda ! Aquell dia sempre el recordarem, vam sentir una tristor immensa.

El nostre missatge per a totes les famílies és que s'informin de tots els recursos que hi ha, de no tancar mai cap porta i fer servir la llengua de signes des del primer moment per assegurar el desenvolupament òptim dels seus fills i filles.

Base de referències bibliogràfiques

Baker, A. y Woll, B. (Eds.). (2008). *Sign Language Acquisition*. Amsterdam: John Benjamins.

Bavelier, D., Newport, E. L., y Supalla, T. (2003). Signed or Spoken, Children need Natural Languages. *Cerebrum* 5(1), 19-32.

Colletti, L., Mandalà, M. y Colletti, V. (2012). Cochlear implants in children younger than 6 months. *Otolaryngology--Head and Neck Surgery* 147(1), 139-146.

De Meulder, M., Murray, J. J. y McKee, R. L. (Eds.) (en revisió). *Recognizing sign languages: An international overview of national campaigns for sign language legislation and their outcomes*. Bristol: Multilingual Matters.

Humphries, T., Kushalnagar, P., Mathur, G., Napoli, D. J., Padden, C. y Rathmann, C. (2014). Ensuring language acquisition for deaf children: What linguists can do. *Language* 90(2), e31-e52.

Martí i Castells, M. y Mestres i Serra, J.M. (Eds.). (2010). *Les llengües de signes com a llengües minoritàries: perspectives lingüístiques, socials i polítiques. Actes del seminari del CUIMPB-CEI 2008*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Knors, H. y Marschark, M. (2014). *Teaching Deaf Learners. Psychological and Developmental Foundations*. Oxford: Oxford University Press.

Knors, H. y Marschark, M. (Eds.). (2015). *Educating Deaf Learners: Creating a Global Evidence Base*. Oxford: Oxford University Press.

Marschark, M. y Spencer, P. E. (Eds.) (2016). *Oxford Handbook of Deaf Studies in Language*. New York: Oxford University Press.

Marschark, M., Tang, G. y Knors, H. (Eds.). (2014). *Bilingualism and Bilingual Deaf Education*. Oxford: Oxford University Press.

Mellon, N. K., Niparko, J. K., Rathmann, C., Mathur, G., Humphries, T., Napoli, D. J., et al. (2015). Should All Deaf Children Learn Sign Language? *Pediatrics*, 136(1), 170-176.

Mayberry, R. I., Chen, J. K., Witcher, P. y Klein, D. (2011). Age of acquisition effects on the functional organization of language in the adult brain. *Brain and Language* (119), 16-29.

Morales-López, E. y Jarque, M. J. (Eds.). (en revisión). *Aspectos lingüísticos, educativos y de adquisición de las lenguas de signos*.

Pfau, R., Steinback, M. y Woll, B. (Eds.). (2012). *Sign Language: An International Handbook*. Berlin: De Gruyter Mouton.

Pimperton, H. y Kennedy, CR.(2012). The impact of early identification of permanent childhood hearing impairment on speech and language outcomes. *Archives of Disease in Childhood*, 97, 648.

Plaza-Pust, C. (2017). *Bilingualism and Deafness*. Berlin: De Gruyter Mouton y Ishara Press.

Plaza-Pust, C. y Morales-López, E. (Eds.). (2008). *Sign bilingualism: Language development, interaction, and maintenance in sign language contact situations*. Amsterdam: John Benjamins.

Sánchez Amat, J. (2015). *Llengua de signes i llengua escrita en la modalitat educativa bilingüe i en la intervenció amb l'infant sord*. Unpublished PhD dissertation, Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra.

Schick, B., Marschark, M. y Spencer, P. E. (Eds.). (2005). *Advances in Sign Language Development in Deaf Children*. Oxford: Oxford University Press.

Swanwick, R. (2016). *Languages and Linguaging in Deaf Education: A Framework for Pedagogy*. Oxford: Oxford University Press.

Trovato, S. (2013). Stronger reasons for the right to sign languages. *Sign Languages Studies* 13(3), 401-422.

Watkin, P., McCann, D., Law, C., Mullee, M., Petrou, S., Stevenson, J., ... & Kennedy, C. (2007). Language ability in children with permanent hearing impairment: the influence of early management and family participation. *Pediatrics* 120(3), e694-e701.

Històries de vida de persones sordes

Calafell i Pijoan, À (2011). *La meva vida silenciosa (1909-1962)*. Barcelona: Octaedro.

Cedillo Vicente, P.(2004). *Háblame a los ojos*. Barcelona: Octaedro.

Cedillo Vicente, P.(2010). *Mira lo que te digo*. Barcelona: Octaedro.

Cedillo Vicente, P.(2018). *Tu memoria en mis manos*. Barcelona: Octaedro.

Codorniu, I., Farrerons, J., & Ferrerons, R.(2014). *La nena que no deia hola*. Sant Quirze del Vallès: Fundació privada ILLESCAT.

Laborit, E.(1995). *El grito de la gaviota*. Barcelona: Seix Barral.

Cohen, O., Fischgrund, J., & Lang, H.(2010). *Momentos decisivos*. Robert R. Davila *La historia de un líder sordo*. Barcelona: Octaedro.

Altres guies

Departament de Salut. (2010). Protocol per a la detecció precoç, el diagnòstic, el tractament i el seguiment de la hipoacusia neonatal. Generalitat de Catalunya.

Clavería, M.A., Calvo, P., Marro, S., Capdevila, M., & Artells, F. (2014). El meu fill té una pèrdua auditiva. Informació per a les famílies. Sant Joan de Déu / ACAPPS.

Departament d'educació i universitats. (2006). Guia per a famílies d'infants amb sordesa o sordceguesa. Servei de Difusió i Publicacions. Generalitat de Catalunya.

Pàgines web d'interès

Associació Volem signar i escoltar

volemsignariescoltar.blogspot.com.

FESOCA - Federació de Persones Sordes de Catalunya

www.fesoca.org/es

APANSCE - Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya, L'Esplai

Facebook:

@apansce

@esplairialles

CREDA - Centro de Recursos Educativos para Discapacitados Auditivos y Alumnos con Trastornos Graves del Lenguaje.

www.xtec.cat/creda/index.htm

CNSE - Confederación Estatal de Personas Sordas

www.cnse.es

FESORD - Federación de Personas Sordas de la Comunidad Valenciana

www.fesord.org

BILINSIG

<http://www.bilinsig.org>

VOLS CONTACTAR AMB NOSALTRES?

Associació Volem Signar i Escoltar

Correu electrònic:
volemsignariescoltar@gmail.com

Facebook: Associació Volem Signar i Escoltar

Twitter: @SignariEscoltar

Telèfon: 626703545

Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya

Correu electrònic:
coordinacio.apansce@gmail.com

Facebook: Apansce

Esplai Rialles - Apansce

Aquesta guia vol oferir a les famílies una visió positiva sobre la sordesa dels seus fills i filles i servir com a full de ruta i indicar els recursos necessaris per aconseguir una comunicació plena en l'àmbit familiar i en tots els àmbits de la vida.

